

Století dějin farmacie v samostatném státu 1918–2018

Ladislav Svatoš

A century in the independent Czechoslovakia and Czech Republic 1918–2018.

The study focuses on the research work in the field of history of pharmacy. In the years 1918–1948 researchers like Emil Šedivý, Josef Svetožár Novák and Jaroslav Hladík were non-professionals with no institutional support. In the era of socialist Czechoslovakia (1948–1989) special institutions and organizations were established. In universities' faculties of pharmacy in Brno, Bratislava and Hradec Králové came to existence institutes for history of pharmacy, other centres arose within the Czechoslovak Academy of Sciences and the Czech Pharmaceutical Society. In the period since 1990 the University of Veterinary and Pharmaceutical Sciences in Brno and the Czech Pharmaceutical Museum in Kuks became new research centres in the history of pharmacy.

Key words: history of pharmacy • pharmaceutical institutions • Czechoslovakia • Czech Republic • 1918–2018

Stoleté výročí obnovení české, respektive československé státnosti v roce 1918 je v mnoha oblastech příležitostí k retrospektivnímu ohlédnutí. Následující text se snaží postihnout hlavní rysy a organizační strukturu vědecké práce v oblasti dějin farmacie. Stranou zůstaly některé významné související fenomény, zejména výuka dějin farmacie na vysokých školách, farmaceutická muzeologie, a také specifika situace na Slovensku.¹

Období 1918–1948

V počátcích Československa výzkum bez přerušení navázal na předchozí éru. Charakteristickým rysem bylo, že dějinám farmacie se věnovali jednotlivci bez přímé podpory institucí. Byli to zpravidla lidé aktivně se věnující lékárnické profesi, současně již ale poučení v historické metodice. Ačkoliv byla otevřena řada témat,

¹ Farmaceutické historiografii bylo již věnováno vícero studií, které s návrhem dílčí periodizace shrnul Václav RUSEK. Příspěvek k vývoji farmaceutické historiografie v českých zemích. *Dějiny věd a techniky*, 25, 1992, č. 1, s. 17–30.

úrovni zpracování vynikají především četné faktograficky bohaté studie mapující dějiny některých českých a moravských lékáren. Práce byly převážně publikovány v časopisech, z nichž nejvýznamnějším byl Časopis československého lékárnictva. Čelným zástupcem této doby je Emil Šedivý (1872–1923), který v nové době vydal například rozsáhlejší studii o dějinách kosmetiky a připravil edici staročeského překladu Světla apatekářův Quirika de Augustis.² Jeho mladší kolega Josef Svetozár Novák (1877–1943) publikoval desítky kvalitních studií založených na důkladném archivním výzkumu, v nichž mimo jiné zevrubně popsal dějiny lékáren v Brně, Telči, Třebíči, Třeboni či Velehradě. Přejít do následujícího období představuje počátek díla Jaroslava Hladíka (1903–1975). Ten začal publikovat ve 30. letech 20. století a postupně si rozšířil své farmaceutické vzdělání o knihovnictví a řadu historických disciplín. V roce 1947 se stal na Lékařské fakultě Univerzity Karlovy prvním docentem dějin lékárnictví a lze tedy říci, že jeho osobou se dějiny farmacie v Československu konečně etablovaly jako vědní obor.³

Období 1948–1989

Fundamentální změny po Únoru 1948 zasáhly přirozeně i farmaceutický výzkum, dějiny nevyjímaje. Obecně přinesly jistou uzavřenost před cizinou (kapitalistickou, ale i socialistickou), aplikací dogmatu o centrálním řízení ekonomiky došlo k vytvoření nového systému veřejného lékárenství. Vznikají také nové vědecké a společenské instituce, které přímo či mimoděk podporují výzkum. Mluvíme-li konkrétně o dějinách farmacie, jde o období s jednoznačně nejpočetnější základnou profesionálních i amatérských badatelů, k čemuž jistě přispěly i omezené možnosti společenského angažmá. Zejména v oblasti vysokoškolského výzkumu vzniká mnoho cenných prací, publikovaných nejčastěji na stránkách Farmaceutického obzoru

² Emil ŠEDIVÝ. *Dějiny kosmetiky. Kulturní, medicínsko-historická studie*. Praha, Pyševce, 1921, 214 s.; *Quiricus de Augustis. Světlo apatekářův. Díl 1, Staročeský text; Díl 2, Poznámky a dodatky*. Z latiny přeložil Matěj z Mýta, k vydání upravil, poznámky a dodatky napsal Emil Šedivý. Praha, Česká akademie věd a umění, 1922, 196 + 116 s. Šedivý je považován za zakladatele české vědecké farmaceutické historiografie. Jeho *Příspěvky k dějinám lékárnictví na Moravě a ve Slezsku* z roku 1905 jsou první českou monografií v rámci oboru.

³ Zdeněk BLAŽEK. Lékařenský rada DrMr Jaroslav Hladík docentem. *Časopis českého lékárnictva*, 3, 1947, č. 9, s. 115. Viz též Václav RUSEK (ed.). *Jihočeský sborník příspěvků k dějinám farmacie*. České Budějovice, oddělení zdravotní výchovy Krajského ústavu národního zdraví, 1980, 296 s., kde byly přetištěny vybrané Hladíkovy studie a zpracována kompletní bibliografie jeho prací (182 položek).

a Československé farmacie. Bohužel jen vzácně pronikly mimo okruh odborníků ve farmaceutické historii.

V souvislosti s proměnou farmaceutického vysokého školství (založení samostatných fakult v roce 1952) se tu od 50. let objevila specializovaná pracoviště zaměřená na výuku a vědecký výzkum v dějinách. Ústavy dějin farmacie na fakultách Masarykovy univerzity v Brně (1953–1960), Univerzity Komenského v Bratislavě (1953–1971) a Univerzity Karlovy v Hradci Králové (1971–1999) představovaly nejkvalitnější segment výzkumu v oboru.⁴ Vedle autorských počínů pracovníků ústavů vzniklo do roku 1989 téměř 200 diplomových a rigorózních prací (až na výjimky nepublikovaných), které jsou dodnes neocenitelnou faktografickou základnou dalšího bádání.⁵ Rozsah vykonané práce lze dokumentovat zjištěním, že jen v rámci série *Vývoj sítě lékáren* (36 prací) bylo zpracováno 22 ze 76 okresů v českých zemích (tj. asi 29 %), z 37 okresů na Slovensku 8 a Bratislava jako zvláštní územní celek (asi 24 %). Hradecký ústav se zapojil i do resortního výzkumu ministerstva zdravotnictví ČSR. V letech 1971–1975 řešil výzkumný úkol *Vybrané úseky z dějin české farmacie* a souběžně i *Teoretické a metodologické problémy farmaceutické muzeologie jako vědní disciplíny*.⁶ Další úkoly řešily témata *Vybrané úseky z dějin české farmacie a muzeologické problematiky* (1976–1980), *Vývoj české farmacie v letech 1848–1970* (1981–1985) a *Dějiny české farmacie s ohledem na jejich muzeologické zpracování a expozici* (1986–1990).⁷ Velkou část výstupů v rámci těchto výzkumů tvořily právě diplomové a rigorózní práce obhájené na hradecké fakultě. Pracovníci vysokoškolských ústavů připravili také několik učebních pomůcek a například

⁴ Archiv Českého farmaceutického muzea Kuks (dále jen AČFM), fond Ústav dějin lékárnictví Masarykovy univerzity Brno, nezpracováno, kart. 1 a fond Ústav dějin farmacie Farmaceutické fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové, nezpracováno, kart. 1–2; Václav RUSEK – Mária KUČEROVÁ. Farmaceutické štúdiium na Univerzite Komenského v Bratislave (1939–1960). *Acta Facultatis Pharmaceuticae Bohemoslovenicae*, Supplementum I, 1967, s. 39–65.

⁵ Přibližně 180 z nich je dochováno v Českém farmaceutickém muzeu v Kuksu.

⁶ Závěrečná zpráva Zdeněk HANZLÍČEK – Václav RUSEK. *Teoretické a metodologické problémy farmaceutické muzeologie*. Hradec Králové, 1974, 176 + 14 s. v knihovně Českého farmaceutického muzea v Kuksu, sign. HK23464.

⁷ AČFM, fond Ústav dějin farmacie Farmaceutické fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové, nezpracováno, kart. 1 a 3. Neustále se objevující téma farmaceutické muzeologie souviselo s letitou snahou o zřízení plnohodnotného farmaceutického muzea. Jako jeden z přípravných kroků byly v rámci resortních výzkumů prostřednictvím diplomových prací odborně zpracovávány sbírky hradecké fakulty.

učebnice *Úvod do studia a dějiny farmacie*⁸ z roku 1983 se stala na několik desetiletí základním zdrojem informací o dějinách československé farmacie. Nejvýraznější osobností vysokoškolského výzkumu byl bezesporu Václav Rusek (1928–2016), který působil postupně v ústavech dějin farmacie v Brně, Bratislavě i Hradci Králové a angažoval se prakticky ve všech ostatních oborových aktivitách.

Další středisko výzkumu vzniklo roku 1961 v Československé akademii věd jako skupina pro dějiny farmacie v rámci Komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd. Programovým cílem bylo sdružit historiky farmacie kolem jednoho pracovního plánu. Ten byl vypracován ještě v roce 1961 a obsahoval 25 témat, která pokrývala podstatné aspekty vývoje farmacie v Československu, a to zejména v 19. a 20. století.⁹ V roce 1965 se komise transformovala v Československou společnost pro dějiny věd a techniky (ČSDVT), v níž nadále fungovala sekce pro dějiny farmacie. Právě skupina pro dějiny farmacie začala organizovat semináře (později symposia) z dějin farmacie (nulté 1962) coby fórum pro prezentaci výsledků výzkumu. Koncem 60. let se ovšem členstvo sekce z větší části přesunulo do České farmaceutické společnosti. Po normalizačních čistkách v ČSDVT již sekce větší aktivitu nevyvíjela, ačkoliv vždy alespoň formálně spoluorganizovala symposia z dějin.¹⁰ Ochromení bylo patrné z mizivé publikační činnosti jejích členů, které dokonce dospělo do stavu, kdy šéfredaktor časopisu *Dějiny věd a techniky* Luboš Nový žádal vedoucího sekce Pavla Drábka o nápravu.¹¹ Teprve 80. léta přinesla částečné zlepšení, i když šest publikovaných studií není právě mnoho. Nejvýraznějším zástupcem farmaceutických historiků ve Společnosti byl Pavel Drábek (1932–2018), v letech 1973–1990 předseda sekce pro dějiny farmacie.

Česká farmaceutická společnost vznikla v letech 1968–1969 jako součást Československé lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně a hned od počátku v ní začala fungovat i sekce dějin farmacie. Jako společenská organizace nebyla svázána tak rigidními požadavky na členstvo jako skupina pro dějiny farmacie v ČSAV

⁸ Václav RUSEK – Mária KUČEROVÁ. *Úvod do studia a dějiny farmacie*. Praha, Avicenum, 1983, 195 s.

⁹ Pavel DRÁBEK. Založení skupiny pro dějiny farmacie. *Zprávy Komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd ČSAV*, 1961, č. 7, s. 44–48, kde je přetištěn i pracovní plán. Viz též Václav RUSEK. K programu naší farmaceutické historiografie. *Farmaceutický obzor*, 30, 1961, č. 12, s. 380–384.

¹⁰ AČFM, fond Sekce pro dějiny farmacie ČSDVT, nezpracováno, kart. 1–3. Hlavním kritériem členství se začátkem 70. let 20. století stala politická spolehlivost. Při přeregistraci členů Společnosti v roce 1972 se do sekce pro dějiny farmacie přihlásilo jen pět osob. V roce 1990 jich měla 16, přičemž svou roli hrál fakt, že členství bylo výběrové.

¹¹ Dopis L. Nového z 12. května 1980 v AČFM, fond Sekce pro dějiny farmacie ČSDVT, nezpracováno, kart. 1, fasc. V. (1978–1981).

a později sekce pro dějiny farmacie v ČSDVT a brzy dosáhla široké členské základny aktivních i pasivních zájemců o dějiny oboru (230 členů v roce 1984). Sekce převzala jako hlavní organizátor pořádání symposií z dějin (do roku 1989 se jich konalo 26) a v roce 1971 poprvé v Praze hostila nejvýznamnější oborovou událost – mezinárodní kongres pro dějiny farmacie. Byla také partnerskou organizací pro zahraniční badatele – spolupřádala např. bilaterální symposia s kolegy z NDR. Ve své činnosti těžila sekce vedle výzkumu vysokoškolských pracovišť významně také z práce amatérských historiků – takzvaných lékárníků-historiografů.¹²

Jejich hnutí bylo pravděpodobně vůbec neoriginálnějším fenoménem historického výzkumu v daném období u nás. V podstatě šlo o strukturu amatérských historiků pracujících převážně jako lékárníci v rámci tehdejšího systému veřejného lékárenství. Hnutí bylo napojeno na lékárenskou službu krajských, respektive na nižší úrovni okresních ústavů národního zdraví, kde byli jmenováni takzvaní krajští a okresní historiografové. Lékárenská služba také alespoň omezeně podporovala jejich práci materiálně. Mezi lékárníky-historiografy, jak se sami nazývali, nacházíme často autory diplomových prací z dějin farmacie. Metodicky byli badatelé vedeni zkušenými historiky, kteří působili jako lektori pracovních seminářů.¹³ Tyto sbory vznikly postupně ve Středočeském (1964),¹⁴ Jihomoravském (1966),¹⁵ Západočeském (1967) a Severomoravském (1972) kraji. V polovině 80. let se začala obdobná síť vytvářet ve Středoslovenském kraji, kde ovšem, stejně jako v dalších českých krajích, působili jen jednotlivci.¹⁶ Výzkum se soustřeďoval na pasporty lékáren dané oblasti a dějiny jednotlivých lékáren. Práce bývaly prezentovány na symposiích z dějin a publikovány ve zvláštních sbornících.¹⁷ Hnutí zaniklo hned v počátcích následující

¹² AČFM, fond Sekce dějin farmacie ČFS, nezpracováno; Romana JANATOVÁ. Čtvrtstoletí Sekce dějin farmacie. *Časopis českých lékárníků*, 66, 1994, č. 12, s. 22–23.

¹³ V počátcích především Václav Rusek a Zdeněk Hanzlíček (1922–2013), později přibyli další. Srov. Jiří MACH. Několik poznámek k historiografické práci v lékárenské službě. *Aktuality lékárenské služby Středočeského kraje*, 1966, č. 3, s. 4–5.

¹⁴ Olga HANZLÍČKOVÁ. 25 let Poradního sboru pro farmaceutickou historiografii ve Středočeském kraji. In *Zborník prednášok 2. Sympózia z dejín farmácie v Starej Turej 1989*. Trenčín, Lékárenská služba OÚNZ, 1990, s. 92–93.

¹⁵ Helena FRANCOVÁ. Historiografická činnost v Jihomoravském kraji. In *Jihomoravský sborník příspěvků k dějinám farmacie*. Brno, KÚNZ, 1988, s. 8–10.

¹⁶ Vojtech STRELKA. Činnost farmaceutických historiografů Stredoslovenského kraja. In *1. slovenské sympóziium z dejín farmácie v Košiciach v dňoch 28. a 29. 4. 1988. Zborník príspevkov*. Košice, Východoslovenské muzeum, 1990, s. 129–134.

¹⁷ *Sborník příspěvků k dějinám farmacie Severomoravského kraje*. Ostrava, KÚNZ, 1976, 216 s.; Richard RADNICER (ed.). *Sborník příspěvků k dějinám farmacie Západočeského kraje*. Plzeň, Lékárenská služba MÚNZ, 1978, 47 s.; Jiřina BÁRTKOVÁ – Zdeněk HANZLÍČEK (eds.).

epochy. Se zrušením krajů coby správních jednotek v roce 1990 vzaly za své i na ně navázané ústavy národního zdraví, a historiografové tak přišli o institucionální podporu. V podmínkách transformace zdravotnictví i celé společnosti se pak jejich síť vzápětí rozpadla.¹⁸

Období 1990–2018

Dozvukem předchozí éry bylo ještě pořádání mezinárodního kongresu pro dějiny farmacie v Praze roku 1991, ale doba se nezadržitelně měnila. Zanikly některé instituce se vztahem k dějinám farmacie, jako lékárenská služba a s ní i hnutí lékárníků-historiografů. Sekce pro dějiny farmacie ČSDVT sice přečkala nelehké období transformace mateřské společnosti, nicméně její činnost se stávala stále více formální.¹⁹ Pro další vývoj bylo významným předělem založení Českého farmaceutického muzea v Kuksu jako samostatného střediska Farmaceutické fakulty Univerzity Karlovy v Hradci Králové v roce 1994. Muzeum převzalo do správy vedle sbírkových předmětů i historickou knihovnu a archiv, dosud spadající pod ústav dějin farmacie. Ten ostatně k roku 1999 zanikl a muzeum zaujalo jeho roli výzkumného pracoviště. Druhé středisko bádání v dějinách farmacie vzniklo nově v Brně, kde byla roku 1991 na Vysoké škole veterinární zřízena farmaceutická fakulta (což současně přineslo změnu názvu školy na Veterinární a farmaceutická univerzita Brno). Univerzitní výzkum přináší dosud hodnotné výsledky. Rigorózní a disertační práce obhajované na katedře sociální a klinické farmacie farmaceutické fakulty v Hradci Králové v poslední době vedle tradičního zaměření na dějiny lékárenství otevírají nová témata

30 let socialistického lékárenství ve Středočeském kraji. Praha, KÚNZ, 1980, 111 s.; Jaromír ČIŽMÁŘ – Přemysl KOS (eds.). *Sborník příspěvků k dějinám farmacie Jihomoravského kraje.* Brno, KÚNZ, 1981, 173 s.; Jaromír ČIŽMÁŘ – Helena FRANCOVÁ – Přemysl KOS – Vladimír KROPÁČ (eds.). *Jihomoravský sborník příspěvků k dějinám farmacie.* Brno, KÚNZ, 1988, 94 s. Z dalších výsledků činnosti historiografů se dochovala pouze fotodokumentace jihomoravských lékáren v AČFM, fond Lékárenská služba Břeclav – archiv okresního historiografa J. Kolčavy, nezpracováno, kart. 1–3.

¹⁸ Korespondence a aktový materiál k více než čtvrtstoletí existence hnutí je roztroušen v AČFM, fond Sekce dějin farmacie ČFS, nezpracováno.

¹⁹ V nástupnické Společnosti pro dějiny věd a techniky byl v letech 1995–2005 předsedou hlavního výboru historik farmacie Pavel Drábek, který rovněž v letech 2002–2009 působil jako vedoucí redaktor časopisu *Dějiny věd a techniky*.

jako farmaceutickou racionalizaci,²⁰ reklamu²¹ nebo dějiny židovských lékárníků.²² K souhrnnému zpracování dospěly i některé dlouhodobě řešené oblasti výzkumu, například farmacie v klášterních institucích²³ a v meziválečné éře.²⁴ Opět je ale nutné poznamenat, že publikovány byly jen dílčí výsledky a práce bohužel nebyly převedeny do tolik potřebných monografií. Na obou českých farmaceutických fakultách jsou samozřejmě nadále zpracovávány i diplomové práce z dějin (od roku 1990 přibližně 50). Z poslední doby je možné uvést ještě práce některých jednotlivců, jako příkladně studie Pavla Drábka o historických lékových formách²⁵ nebo komplexní zpracování farmaceutické problematiky v řádu milosrdných bratří v raném novověku.²⁶ V kontextu oboru jsou pak zcela mimořádné interdisciplinární studie zaměřené na stabilitu historických léčivých přípravků, vznikající na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy pod vedením Karla Nesměráka.²⁷ Přetrvávající potřebu

²⁰ Jan BABICA. *Racionalizace v československém lékárenství ve 20. století*. Disertační práce. Hradec Králové, 2014.

²¹ Vilma VRANOVÁ. *K dějinám farmaceutického marketingu a reklamy v ČSR v letech 1918–1938*. Disertační práce. Hradec Králové, 2014.

²² Tomáš ARNDT. *Československá a česká farmacie – projevy, dopady a důsledky genocidy Židů a dalších forem rasového pronásledování*. Disertační práce. Hradec Králové, 2017.

²³ Tünde AMBRUS. *Příspěvek k dějinám církevního lékárenství na území dnešního Slovenska. Lékárný řádu milosrdných bratří v 19. a 20. století*. Disertační práce. Brno, 2009.

²⁴ Martina LISÁ. *Česká farmacie v letech 1918–1928*. Disertační práce. Hradec Králové, 1999; Ladislava VALÁŠKOVÁ. *Farmacie v Českých zemích v letech 1929–1938/9*. Disertační práce. Hradec Králové, 2008.

²⁵ Pavel DRÁBEK. Léčivé přípravky v pražských lékárnách koncem 16. století. *Česká a slovenská farmacie*, 57, 2008, č. 5, s. 229–233; TÝŽ. Naše léčivé přípravky na konci 18. století, I. část – úvod a tekuté lékové formy. *Česká a slovenská farmacie*, 60, 2011, č. 5, s. 247–252; TÝŽ. Naše léčivé přípravky na konci 18. století, II. část – polotuhé a pevné lékové formy. *Česká a slovenská farmacie*, 60, 2011, č. 6, s. 296–302.

²⁶ Ladislav SVATOŠ – Václav RUSEK. Apothekenkunde der Barmherzigen Brüder in der Frühen Neuzeit. In Petr Jelínek (ed.). *Germanische Provinz des Hospitalordens des Hl. Johannes von Gott bis 1780*. Teil I. Cieszyn, 2018, s. 47–64. ISBN 978-8-39-323005-1.

²⁷ Karel NESMĚRÁK – Karel KUDLÁČEK – Jan BABICA. Analytical chemistry studying historical pharmaceuticals and health care formulations. *Monatshefte für Chemie – Chemical Monthly*, 148, 2017, č. 9, s. 1557–1568; Karel KUDLÁČEK – Karel NESMĚRÁK – Martin STICHA – Petr KOZLÍK – Jan BABICA. Historical injection solutions of quinine analyzed by HPLC/MS. *Monatshefte für Chemie – Chemical Monthly*, 148, 2017, č. 9, s. 1613–1618; Karel KUDLÁČEK – Karel NESMĚRÁK – Martin STICHA – Petr KOZLÍK – Jan BABICA. Degradation of ouabain in 80-year-old injection solution by HILIC-MS. *Monatshefte für Chemie – Chemical Monthly*, 149, 2018, č. 9, s. 1555–1560.

moderního zpracování přehledu dějin farmacie prozatím saturují dvě základní kompendia – *České lékárny*²⁸ a *Historie farmacie v Českých zemích*.²⁹

Z předchozího období se udržela tradice symposií z dějin farmacie, pořádaných sekci dějin farmacie ČFS a Českým farmaceutickým muzeem, často ve spolupráci s dalšími institucemi. Farmaceutičtí historici se rovněž podílejí na pořádání mezinárodních symposií k dějinám medicíny, farmacie a veterinární medicíny. Již uzavřenou kapitolou je série sedmi odborných seminářů, které v letech 2011–2017 uspořádalo pod názvem *Po stopách zdraví a nemoci člověka a zvířat* Technické muzeum v Brně ve spolupráci s Českým farmaceutickým muzeem a dalšími partnery.³⁰ Čeští badatelé se rovněž od 90. let pravidelně aktivně účastní mezinárodních kongresů pro dějiny farmacie. Z odborných periodik pronikají historické práce nejčastěji na stránky České a slovenské farmacie a Praktického lékařství, příležitostně i do Dějin věd a techniky a dalších.

Závěr

V uplynulém století výzkumu dějin české farmacie se jako nejplodnější období jeví socialistická éra. Při vědomí všech nežádoucích aspektů doby dodaly specifické podmínky výzkumu podporu ze strany mnoha institucí a umožnily rozvoj oboru. Nesvoboda v jiných oblastech života současně k dějinám přivedla mnoho aktivních amatérských badatelů, kteří stvořili svou prací dosud nejplodnější etapu „farm-historického“ výzkumu u nás. Vzniklo několik center, v nichž byly dějiny farmacie

²⁸ Václav RUSEK – Vladimír SMEČKA. *České lékárny*. Praha, Nuga, 2000, 166 s. ISBN 80-85903-13-X.

²⁹ Dagmar BRONCOVÁ (ed.). *Historie farmacie v Českých zemích*. Praha, MILPO MEDIA, 2003, 174 s. ISBN 80-86098-30-3.

³⁰ Na základě přednesených příspěvků vznikly sborníky a publikace: Radek SLABOTÍNSKÝ (ed.). *Po stopách zdraví a nemoci člověka a zvířat I*. Brno, Technické muzeum, 2012, 136 s. ISBN 978-80-86413-90-7; Radek SLABOTÍNSKÝ – Pavla STÖHROVÁ (eds.). *Po stopách zdraví a nemoci člověka a zvířat II*. Brno, Technické muzeum, 2013, 132 s. ISBN 978-80-86413-99-0; Radek SLABOTÍNSKÝ – Pavla STÖHROVÁ (eds.). *Zdraví a nemoc v dějinách člověka a zvířat*. Brno, Technické muzeum v Brně, 2014, 208 s. ISBN 978-80-87896-09-9; Radek SLABOTÍNSKÝ – Pavla STÖHROVÁ (eds.). *Kapitoly z dějin medicíny, farmacie a veterinárního lékařství*. Brno, Technické muzeum v Brně, 2015, 240 s. ISBN 978-80-87896-17-4; Radek SLABOTÍNSKÝ – Pavla STÖHROVÁ (eds.). *Fragmenty z historie medicíny a veterinárního lékařství*. Brno, Technické muzeum v Brně, 2016, 288 s. ISBN 978-80-87896-31-0; Radek SLABOTÍNSKÝ (ed.). *Medicína, farmacie a veterinární lékařství. Kapitoly k dějinám a vybraným tématům*. Brno, Technické muzeum v Brně, 2017, 277 s. ISBN 978-80-87896-43-3.

dlouhodobě pěstovány, kvůli výraznému personálnímu propojení však mnohdy nelze výstupy jednoznačně přiřadit k některému z nich. Po roce 1990 proběhla v oboru relativně úspěšná transformace; lze vyzdvihnout zapojení do mezinárodních institucí, především do Mezinárodní společnosti pro dějiny farmacie a zachování historického výzkumu na vysokoškolských pracovištích. V důsledku opadnutí zájmu o dějiny farmacie obecně a generační výměny je nyní klíčovým problémem nedostatek badatelů. Budoucí úsilí by i proto mělo směřovat k výraznější kooperaci s historiografií zdravotnictví a k prosazení v nefarmaceutickém odborném tisku. Otevřena by také měla být nová témata, jako transformace farmacie po roce 1990. Zatím vzdáleným cílem je zpracování nové syntézy českých dějin farmacie, která by měla revidovat půl století starý narativ a pojetí dílčích disciplín oboru.

Summary

A hundred years of research in history of pharmacy in Czechoslovakia and the Czech Republic could be divided into three distinctive periods. Between 1918 and 1948, researchers were mostly independent authors publishing in professional journals. Emil Šedivý, Josef Svetožár Novák and Jaroslav Hladík stand out among them. In the period 1948–1989, research was institutionalized. Researchers were active within various institutions and organisations. University research reached the highest level in quality. Separate institutes for history of pharmacy were established in universities' departments of pharmacy in Brno, Bratislava and Hradec Králové. The most significant person of this era was Václav Rusek. Non-professional research took place within the Czechoslovak Academy of Sciences in the Czechoslovak Society for the History of Sciences and Technology, where the Section for History of Pharmacy operated. Another centre was the Section of History of Pharmacy of the Czech Pharmaceutical Society. The most specific platform for basic research was movement of pharmacists-historians, which was established in five regions of Czechoslovakia on the basis of Regional Institutes for the National Healthcare. The period since 1990 was initially characterised by transformation. Many of the mentioned institutions ceased to exist, while others like the Czech Pharmaceutical Museum and the University of Veterinary and Pharmaceutical Sciences Brno newly came to existence as research centres in the field of the history of pharmacy.

Author's address:
České farmaceutické muzeum
Hospitál Kuks, 544 43 Kuks